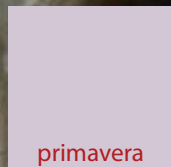

txt

primavera

2008

núm. 8

Què avaluem

El repte de les competències bàsiques a debat

suplement
educatiu de
la revista
de lletres *L'illa*

materials educatius
per a escola i institucions
bromera.txt

TXT és una publicació d'Edicions Bromera coordinada per Josep Antoni Fluixà

Consell de redacció: Marta Estrelles i Carol Borràs
Consell assessor: Alfred Aranda, Bernat Bataller, Vicent Borràs, Joan Carles Girbés, Josep Gregori i Teresa Soler

Col·laboradors: Marc Borràs, Esperança Costa, Xavier Mínguez, Dino Salinas, Cristina Simón i Cristina Soto

Correcció lingüística, maquetació i arxiu gràfic:
Edicions Bromera

Disseny gràfic: Enric Solbes

Fotografia: Alfred Aranda i Agustín Serra

Redacció i administració: Apartat de correus 147, 46600 Alzira (Ribera Alta), telèfon 962 402 254

Pàgina web: www.bromeratxt.com

Adreça electrònica: txt@bromera.com

Impressió: Bormac

Tirada: 12.500 exemplars

ISSN: 1887-3979 / **DL:** V-635-2007

TXT no s'identifica necessàriament amb els articles dels seus col·laboradors, ni els torna els originals no sol·licitats, ni hi manté correspondència.

TXT autoritza la reproducció dels seus articles si se'n fa esment de la procedència.

Editorial

Què s'ensenya a l'escola, com s'ensenya i, sobretot, què s'avalua –és a dir, a què es dóna més importància– són, sens dubte, tres de les qüestions més destacades que, almenys des dels inicis de la instrucció pública, es plantegen els educadors i la societat en general. Perquè, en el fons, aquests interrogants revelen una preocupació i una inquietud o desconfiança: és útil l'escola a la societat?, serveixen els aprenentatges adquirits als centres educatius per a la vida, per a la formació intel·lectual de les persones i per a la seua capacitat, tant laboral com afectiva, en relació amb les actituds d'intercomunicació i convivència amb els altres?

És evident que la resposta pot ser positiva o negativa depenent del posicionament no sols pedagògic, sinó també ideològic, de cadascú. O de la perspectiva amb què es conteste, perquè també hi ha pensadors que opinen que res no és casual i que, en conseqüència, l'escola reproduïx uns models de selecció que perpetuen la classificació social i laboral dels futurs ciutadans de manera que tot continue igual. Des d'aquesta perspectiva, com que la institució educativa no té com a objectiu la transformació, o si més no l'evolució, de la societat, sinó l'ensinistrament dels xiquets i de les xiquetes en l'acceptació de les normes establides i en la submissió a aquestes, es conclou que l'ensenyament escolar compleix amb la seua funció.

Per contra, des d'un posicionament més dinàmic que opta per una formació més individual de la persona i per un canvi progressiu de la societat, és evident que la institució escolar manté en l'actualitat unes deficiències que convé superar, perquè s'ha d'educar per a la vida i no per demostrar que se sap

contestar una sèrie de qüestions que només testimonien que l'alumnat ha après uns continguts concrets que, potser, oblidarà en abandonar el centre educatiu. És a dir, com diu Antoni Zabala en l'entrevista que li hem fet, més important que saber coses és saber fer coses, i aquest és el repte principal que té, a hores d'ara, el sistema educatiu d'un país modern com el nostre.

Per això és important adquirir les competències bàsiques que ens asseguren una bona preparació per a la superació dels problemes que se'ns plantegen dia a dia i per a l'obtenció de l'èxit en els nostres reptes quotidians, laborals, intel·lectuals i, fins i tot, afectius i emocionals. Però estem preparats per a fer-ho? Sabem els docents què hem de fer per educar en aquest sentit? La resposta, naturalment, no se soluciona només amb una reflexió. Es necessita una aposta clara dels poders públics per una educació de qualitat, però, si més no, plantejar-nos el canvi ja n'és el principi.

Flaixos

Congrés de literatura infantil i juvenil a Sant Sebastià

El proper 3 de juliol comença a Sant Sebastià el IV Congrés Ibèric de OEPLI sobre el Llibre Infantil i Juvenil, que reflexionarà durant tres dies entorn de les noves necessitats que es plantegen en aquest sector arran dels fluxos migratoris. Amb el títol *Llegeixo diferent. El Llibre Infantil i Juvenil des de la Diversitat Cultural*, i des d'un plantejament contemporani i incentivador de la convivència, s'hi abordaran qüestions com l'intercanvi i la comunicació entre cultures, la convivència o la necessitat de diverses traduccions i versions. Més informació i inscripcions:

<http://www.leo-diferente.com>.

Congrés d'Educació a l'Alcúdia

Del 25 al 27 de setembre de 2008 tindrà lloc, a l'Alcúdia, el primer congrés d'educació promogut pel grup de professorat de la *Xarxa Confluència 340*. El congrés tindrà com a objectiu el plantejament d'alguns dels reptes més necessaris i dels temes que poden influir en el bon funcionament de l'educació del segle XXI: els nous llenguatges, les competències bàsiques, l'emigració o l'entorn ciutadà com a factor educador.

El congrés té el patrocini de l'Ajuntament de l'Alcúdia i el suport d'entitats com, entre altres, la Universitat de València o la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura, en la pàgina web de la qual s'informarà de la inscripció i del programa a mesura que es concrete aquesta informació.

Nova campanya «Llegir en valencià»

La Fundació Bromera per al Foment de la Lectura està preparant la tercera edició de la campanya «Llegir en valencià». La difusió de les dues primeres avala que aquesta iniciativa continue el camí encetat amb l'objectiu de fomentar que la gent llija i que, a més, ho faça en valencià.

La campanya tindrà novament la col·laboració dels diaris *Levante-EMV* i *El Mundo*, que seran els encarregats de fer arribar als lectors, a partir del pròxim mes de juny, una nova col·lecció de llibres i de fitxes.

Aquesta edició serà un pas endavant en la difusió del nostre patrimoni. Els llibres de la pròxima campanya tracten sobre temes com les festes, la música, la cuina, els jocs, l'art, la literatura i la llengua, entre altres. És una oportunitat única per a entendre i descobrir, d'una manera amena i alhora rigorosa, aquells aspectes que defineixen com som i com hem arribat a ser el que som.

X Premis d'Innovació Educativa Ciutat d'Alzira

L'Ajuntament d'Alzira, amb la col·laboració de la Fundació Bromera, convoca una nova edició dels Premis d'Innovació Educativa. L'objectiu d'aquests guardons, amb les seues tres modalitats, és donar suport a les iniciatives que des de l'escola i des d'altres àmbits de la nostra societat es posen en marxa per fomentar i potenciar tres aspectes: la creativitat de l'alumnat i l'educació en valors; l'hàbit lector entre la població infantil i juvenil, i l'eradicació de les desigualtats entre homes i dones.

Pot participar-hi tot el personal docent, tant d'una manera individual com en equip, que haja desenvolupat alguna experiència vinculada amb aquests tres àmbits. El termini de lliurament dels treballs acaba el 30 de setembre de 2008. Per a consultar les bases completes, podeu visitar el web:

<http://www.fundaciobromera.org>.

Educ@webs www.uv.es/revistafutura

Aquesta és l'adreça d'Internet de la revista *Futura*, una publicació de la Universitat de València que serveix de via de comunicació regular amb els professionals de l'ensenyament i l'orientació educativa. Ofereix informació i reflexió sobre els temes que

afecten el sistema educatiu, però també és una eina d'intercanvi d'experiències i de pràctiques. Mitjançant el web, podreu fer la subscripció per a poder rebre aquesta revista gratuïta.

Desgranant l'informe PISA

Cristina Simón

L'OCDE encetà el projecte PISA el 1997 amb la finalitat de fer llum sobre el rendiment dels alumnes de 15 anys en diverses àrees clau i així completar el panorama d'indicadors educatius que publica des del 1992. PISA representa el compromís dels governs per estudiar l'evolució dels sistemes educatius particulars a partir de les fites dels estudiants i mirar d'assentar noves bases per al diàleg i la cooperació en la definició i l'adopció dels objectius i les capacitacions d'utilitat en la vida adulta.

Què és?

L'informe PISA, sigles en anglés de Program for International Student Assessment, és a dir, Programa Internacional per a l'Avaluació d'Estudiants, analitza el rendiment dels estudiants dels països que integren l'OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic) més 57 associats. L'estudi es basa en les dades obtingudes a partir d'uns exàmens mundials fets a una mostra representativa d'alumnes (entre 4.500 i 10.000 en els diferents països). Tots comparteixen la mateixa edat, 15 anys, ja que marca la frontera entre l'Educació Secundària Obligatoria i els estudis de Batxillerat, de Formació Professional o l'entrada en el món laboral i es considera idònia per a valorar el grau de preparació enfront dels desafiaments quotidians de les nostres societats. L'informe, que avalua competències clau com la capacitat de comprensió lectora, la matemàtica i la científica, es convoca cada tres anys. Es va fer, per primera vegada, l'any 2000, i des d'aleshores, s'ha fet dues vegades més: el 2003 i el 2006. En cadascuna de les convocatòries s'atorga més rellevància a una de les competències: es va començar per la competència lectora, es continuà per la matemàtica i, finalment, els darrers exàmens es van centrar en la científica. El 2009 la competència lectora constituirà novament l'eix de la prova.

L'informe té la col·laboració de comissions assessores d'un consorci de la indústria examinadora i de centres nacionals de l'àmbit educatiu. Les solucions s'enregistren digitalment i són enviades a Austràlia, seu del projecte internacional, on es procedeix a la qualificació de les preguntes com a correctes o incorrectes. Segons el nombre d'estudiants que haja respost correctament a una pregunta, s'estableix quina n'és la dificultat, i segons el nombre de problemes resolts, es defineix el marge de valors de competència. Finalment, es fixa l'escala de dificultat i de competència de manera que la puntuació mitjana siga de 500 punts i el desviament, de 100. Els resultats es presenten estadísticament, per la qual cosa permet que els països participants puguin comparar els resultats obtinguts amb els dels països que situen com a referència.

En què consisteix?

L'informe PISA recull tres competències bàsiques: la lectura, les matemàtiques i les ciències. Les esmentades competències, de les quals la LOE es fa ressò, es consideren eines essencials en l'aprenentatge, entès des d'una perspectiva global, és a dir, no sols per a adquirir coneixements, sinó també per a aplicar-los en el dia a dia. L'ensenyament ha de servir per a formar persones autònomes i amb iniciativa, que sàpien interactuar amb l'entorn i comportar-se com a ciutadans, i que, al llarg de la seua vida, siguen capaços de continuar aprenent.

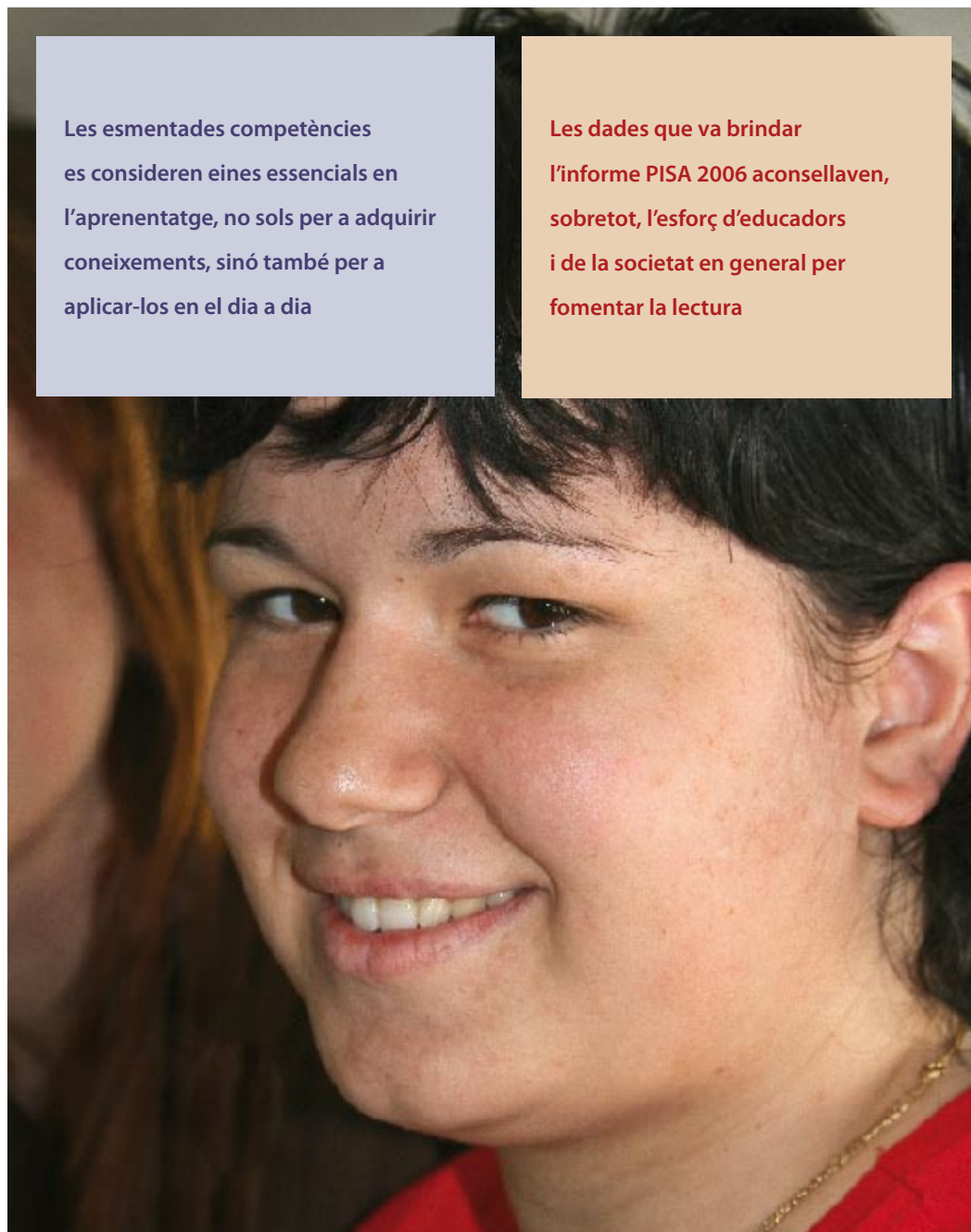
Les proves de la darrera convocatòria, el 2006, tenien com a columna vertebral la competència en matèria científica. A l'Estat espanyol van tenir lloc al mes de maig en un total de 707 centres de Secundària que es van triar a l'atzar. A banda, deu de les comunitats participants afegiren uns altres centres per tal d'obtenir dades sobre el funcionament dels sistemes respectius. La prova està controlada per un inspector del Departament o Conselleria d'Educació i tres tècnics, dos d'ells contractats expressament i un de la fàbrica PISA, que vigila que tot es faça segons les normes.

L'informe, que avalua competències clau com la capacitat de comprensió lectora, la matemàtica i la científica, es convoca cada tres anys

Durant els primers 20 minuts, es fa la lectura de les instruccions i, les dues hores següents, els alumnes responen a les preguntes de l'examen. Disposen d'un descans de cinc minuts i, en finalitzar, paren mitja hora i després tornen per respondre a un qüestionari sobre l'entorn familiar, ja que el rendiment està íntimament relacionat amb l'estatus social, econòmic i cultural de les famílies. L'examen consta de 60 fulls amb textos i preguntes de tipus test o de desenvolupament breu, i l'única ajuda és una calculadora, en el cas de les proves de matemàtiques i ciències. Cada qüestionari presenta les preguntes distribuïdes amb l'ordre alterat per a dissu-

Les esmentades competències es consideren eines essencials en l'aprenentatge, no sols per a adquirir coneixements, sinó també per a aplicar-los en el dia a dia

Les dades que va brindar l'informe PISA 2006 aconsellaven, sobretot, l'esforç d'educadors i de la societat en general per fomentar la lectura

adir els estudiants de copiar. En la prova de ciències del 2006, hi havia 13 unitats, 7 de ciències, 4 de matemàtiques i 2 de lectura, de les quals cada alumne n'havia d'escollir quatre, incloent-hi com a mínim una de la matèria central de l'estudi. Aquestes unitats són proposades pels països participants i destriades pel Comitè Organitzador. Cada unitat consta d'un text, un gràfic o una taula estadística amb preguntes associades. Els textos poden ser periodístics, literaris o científics, i amb aquests es busca deduir la capacitat dels alumnes per a llegir dades, obtenir informació a partir d'aquestes, reflexionar i interpretar. A més, en les proves del

2006, com a novetat, es van incorporar 32 preguntes sobre l'actitud dels alumnes envers les ciències, cosa que evidencià que els qui volien treballar dins de l'àmbit científic obtenien una puntuació mitjana al voltant de 50 punts superior a la dels qui tenien una aspiració laboral diferent.

Quins van ser els resultats del 2006 a casa nostra?

A partir dels resultats de les proves del 2006, es va extraure la conclusió que els alumnes espanyols no havien millorat en la discipli-

na de ciències. L'Estat espanyol es va situar en el lloc 31, només un punt per damunt de la mitjana obtinguda l'any 2003: 488 punts. Ara bé, comparativament, els resultats no eren tan catastròfics si es té en compte que la mitjana dels 57 països de l'OCDE era 491 i que potències com França, Rússia o els Estats Units romanen estancades. Sí que es va experimentar un retrocés en la comprensió lectora i les matemàtiques, on la mitjana se situa bastant per davall de la de l'OCDE.

Les comunitats que van obtenir millors resultats van ser Castella i Lleó i la Rioja, que es van col·locar a l'altura de països com el Canadà o Suïssa. Molt a prop van quedar Navarra i Euskadi, i un poc més allunyada, Catalunya. Andalusia, per contra, queda molt més lluny i fa pensar en un endarreriment de les autonomies del sud enfront de les del nord. Tanmateix, Andreas Schleicher, director de l'estudi i màxim responsable d'educació de l'OCDE, va declarar als mitjans de comunicació que, malgrat les dades negatives, l'ensenyament espanyol segueix les passes dels millors sistemes educatius del món, ja que mostra ambició per oferir el màxim als alumnes i afavoreix l'accés a les millors pràctiques professionals.

L'aleshores ministra d'Educació, Mercedes Cabrera, admetia que els resultats es podien millorar, però que l'Estat es trobava en els nivells educatius mitjans de l'OCDE, per damunt del seu desenvolupament econòmic i sociocultural i en unes circumstàncies que es poden considerar bastant estables. Les dades que va brindar l'informe PISA 2006 aconsellaven, sobretot, una reflexió entorn del manteniment de l'equitat, pròxima a la dels països nòrdics, considerats el model que cal seguir; l'estímul de la formació docent per tal que siga eficaç; l'afavoriment de l'autonomia dels centres, que a l'Estat està per davall de la mitjana de l'OCDE, i l'esforç d'educadors i de la societat en general per fomentar la lectura, ja que no sols ací, sinó també en la resta de països participants de l'estudi, s'ha notat un descens en la comprensió lectora. Una última incògnita queda per aïllar: si tenim en compte el tipus de competències que l'OCDE considera bàsiques per a la formació correcta de l'alumnat, va el nostre sistema educatiu pel bon camí per a assolir-les?

Competències bàsiques

Xavier Mínguez

Les reflexions dels pedagogs de tot Europa entorn dels coneixements bàsics amb què ha de complir l'ensenyament obligatori han dut a definir un concepte que, possiblement, aportarà més llum al quefer quotidià a les aules: les competències bàsiques. Un concepte que ha recorregut un llarg camí teòric i ja forma part del nostre currículum i de directrius europees i internacionals.

Per competència s'entén la capacitat de posar en pràctica d'una manera integrada aquells coneixements adquirits, aquelles aptituds i aquells trets de la personalitat que permeten resoldre situacions diverses. Com diu la Xarxa de Competències Bàsiques dependent de la Generalitat de Catalunya, «el concepte de competència va més enllà del *saber* i el *saber fer*, ja que inclou també el *saber ser* i el *saber estar*».

La darrera modificació dels currículums aprovats en la LOE presenta aquesta novetat que pretén incorporar essencialment un canvi de perspectiva ja que, en realitat, no introdueix grans variacions en els continguts, sinó que fonamentalment evidencia la necessitat i la importància d'aquest concepte. De fet, tant en la documentació normativa com en altres documents de treball, es fa incidència en el seu caràcter transversal. Per tal d'assolir les competències, doncs, més que donar receptes tancades, el currículum apunta bàsicament a l'organització dels centres, la participació de l'alumnat, les normes de règim intern, l'ús de determinades metodologies i els recursos didàctics, la biblioteca escolar, etc.

La raó d'aquesta indefinició parteix del mateix caràcter interdisciplinari de les com-

petències. La competència en comunicació lingüística, per exemple, sembla adscrita a l'àrea de Llengua, però el professorat d'altres àrees també contribueix dia a dia a enriquir la competència comunicativa del seu alumnat proposant el desxiframent de tipus de text diferents com els científics o els artístics, o exercint de model lingüístic. De la mateixa manera, el tractament de la informació i la competència digital sembla que van adreçats a les optatives d'Informàtica, però la consulta d'informació en Internet resulta fonamental per a la documentació des de qualsevol àrea.

Com il·lustra a la perfecció el pedagog Joan Mateo,¹ «en aquest moment l'educació sap que no tan sols ha de garantir que la persona, quan arribi a la societat, ha d'estar equipada amb aquest mínim competencial que li permetrà seguir creixent al llarg de tota la seva vida, sinó que nosaltres hem de comprovar a través d'activitats que dissenyem que, a cada moment, a mesura que van creixent dins el marc de la pròpia escola, ells van adquirint i treballant i desenvolupant aquest pensament competencial».

Les competències es poden dividir en tres blocs: les comunicatives, les metodològiques i personals i les específiques, centrades a conèixer i habitar el món.

Les competències comunicatives

Evidentment, aquestes inclourien la competència en comunicació lingüística i la cultural i artística. En sentir parlar d'aquest apartat, de seguida ens vénen a la memòria els dolents resultats a l'Estat espanyol del darrer informe PISA, en especial pel que fa, precisament, a la comprensió lectora. Les competències comunicatives que estableix la LOE miren d'incidir en els àmbits de la comunicació, entesa en un sentit molt ampli que supera la simple lectura comprensiva. També inclouen la capacitat d'emetre judicis crítics d'una manera coherent o la de gaudir de la contemplació d'obres culturals. Com s'afirma en el mateix currículum, «apreciar el fet cultural en general, i el fet artístic en particular, du implícit disposar d'aquelles habilitats

i actituds que permeten accedir a les seues distintes manifestacions, així com habilitats de pensament [...] per poder comprendre-les, valorar-les, emocionar-se i gaudir-les».

En aquest apartat, les matèries humanístiques tenen un paper primordial, ja que és per mitjà del coneixement de la llengua, la literatura, l'art, la història o la filosofia que es desenvolupen aquestes competències. Sens dubte, serà necessari una major adequació al currículum en allò que té a veure amb la metodologia, ja que les activitats automatitzades i de tipus memorístic, que encara hui dia sovintegen als centres, es troben bastant allunyades d'aquest enfocament.

Les competències metodològiques i les personals

Per aquestes entenem el tractament de la informació i la competència digital, la matemàtica i la d'aprendre a aprendre. Es pot deduir que busquen incidir en la capacitat

Les competències es poden dividir en tres blocs: les comunicatives, les metodològiques i personals i les específiques, centrades a conèixer i habitar el món

de l'alumnat de ser més autònom en la resolució de problemes que afecten diversos camps, com la gestió de la informació en un món digital amb saturació informativa o la capacitat d'aplicar els coneixements matemàtics a la vida quotidiana.

També en aquest cas, la lògica ens impulsa a treballar més sobre marcs experiencials que no sobre la repetició de rutines no significatives. En acabar l'Educació Obligatoria, l'alumnat, probablement, no tindrà la necessitat de resoldre operacions matemàtiques en un temps limitat, però sí que haurà d'interpretar estadístiques, haurà de fer mesuraments per a col·locar mobles o fer reformes o, senzillament, s'enfrontarà amb problemes nous per als quals no sols necessitarà conèixer continguts, sinó que també haurà de tenir els recursos per a usar-los.

¹ Sessió de treball de la Xarxa de Competències Bàsiques: <http://phobos.xtec.es/xarxacb/inici/doc.htm>

De fet, és en aquest apartat que s'inclou la competència d'aprendre a aprendre, que mira de fer conscients els futurs ciutadans de les capacitats pròpies, de les estratègies necessàries per a desenvolupar-les, i també d'allò que es pot fer per u mateix o amb ajuda d'uns altres. Aquesta competència que incideix en la seguretat amb vista als nous

aspectes naturals com amb els generats per l'acció humana», allò que seria en paraules planeres «mour's pel món» aplicant els coneixements adquirits en diversos camps del coneixement científic. S'hi afig, des del punt de vista del currículum, que la percepció adequada de l'espai físic ha d'implicar necessàriament una disposició a una vida física

I ara què?

Amb aquest nou marc normatiu, la pregunta sembla òbvia: què caldrà canviar en l'ensenyament quotidià? La resposta ens la dóna novament Joan Mateo, quan diu que «normalment, la majoria d'activitats que dissenyem per vehicular el procés d'ensenyament/aprenentatge, si estan ben plantejades, es poden convertir al mateix temps en activitats que col·laboren en el desenvolupament de les actituds i de les aptituds i també dels propis valors de la persona». És a dir, com dèiem adés, no es tracta d'incorporar nous conceptes, sinó de canviar-ne la perspectiva i fer incidència en el caràcter interdisciplinari de les competències que ens han de guiar. Es tracta més aviat d'incorporar a les nostres pràctiques docents també aquestes activitats que impliquin reflexionar, analitzar, conèixer la realitat i veure com els coneixements que ja tenim estan relacionats amb realitats específiques de complexitat

reptes és completament transversal i s'hauria d'aplicar des de totes les àrees per tal que s'adquirira plenament i profitosament. Tenir curiositat, barallar diverses respostes davant d'un problema, prendre decisions d'una manera racional..., evidentment, no se circumscriu a una única matèria.

En l'apartat de les competències personals només s'inclou una habilitat, la d'autonomia i iniciativa personal, molt relacionada amb la d'aprendre a aprendre. Com diu el currículum, «es refereix [...] a l'adquisició de la consciència i aplicació d'un conjunt de valors i actituds personals interrelacionades, com la responsabilitat, la perseverança, el coneixement de si mateix i l'autoestima, la creativitat, l'autocrítica, el control emocional», etc. I remet a la capacitat de triar amb criteri propi.

Competències centrades a conviure i habitar el món

Finalment, en el darrer bloc trobem la competència en el coneixement i la interacció amb el món físic i la social i ciutadana. La primera fa referència a «l'habilitat per a interactuar amb el món físic, tant en el seus

No es tracta d'incorporar nous conceptes, sinó de canviar-ne la perspectiva i fer incidència en el caràcter interdisciplinari de les competències que ens han de guiar

i mental saludable en un entorn natural i social igualment saludable.

La competència social i ciutadana fa pensar d'una manera pràcticament automàtica en l'assignatura d'Educació per a la ciutadania, que tanta tinta ha fet vessar. Però, aquesta competència, igual que la resta, no se circumscriu a una única matèria i també comporta, més que no coneixements, habilitats de comprensió que faciliten el desenvolupament integral de la persona. Per exemple, el coneixement de determinades circumstàncies històriques hauria de facilitar la comprensió de fenòmens actuals. Però és cert que la competència social i ciutadana emfatitza la resolució de conflictes des dels valors de la convivència, amb actitud constructiva i des d'una dimensió ètica que sí que ens recorda la nova assignatura.

creixent i de com allò que és una demanda té solució si nosaltres som capaços de col·locar junts coneixements que estan diversificats, molt fragmentats i que moltes vegades els percebem amb la nostra ment com a coses completament separades i alienes», amb paraules de Mateo.

Però el repte de fer de les competències bàsiques un marc referencial per als docents no és exclusivament responsabilitat d'aquests, sinó que també les editorials haurien de pensar seriosament en aquesta nova perspectiva (o no tan nova) que hauria de suposar un enriquiment del material curricular, enfocat cada vegada més al desenvolupament de les competències.

En definitiva, una nova perspectiva que proporcionarà un marc de desenvolupament de l'individu molt més ric.

Competències: educar per a moure's en el món

Dino Salinas

Servei de Formació Permanent
Universitat de València

Una competència pot ser definida com la capacitat d'una persona de respondre a una demanda complexa de la manera més idònia i en el moment més oportú, per això, utilitzar la idea de competència com l'eix sobre el qual han de girar les nostres idees, els nostres objectius i les nostres pràctiques entorn dels processos d'ensenyament i aprenentatge significa, des del meu punt de vista, molt més que un simple canvi de terminologia i molt més que l'hipotètic «desembarcament» de noves modes pedagògiques.

Es tracta d'un concepte que proposà l'OCDE a partir de l'any 2003 com a motor del canvi o evolució dels sistemes escolars per a respondre a les demandes d'una societat cada vegada més complexa. I és que, al meu parer, si l'objectiu fonamental de qualsevol educació és possibilitar que les persones siguin més lliures i autònomes per mitjà de la comprensió i l'enteniment que tenen del món, no hi ha dubte que des de les possibilitats derivades de la «societat de la informació», això que anomenem «el món» s'ha convertit en molts i variats mons i contextos i, per tant, és correcte que en el disseny del nostre sistema educatiu ens preguntem sobre les competències clau o competències fonamentals de què un jove hauria de disposar quan acaba l'escolarització per a poder moure's en eixos molts i variats contextos.

La idea bàsica?... acostar l'aprenentatge

que té lloc a les nostres escoles i instituts a allò que ocorre i que se'ns demana com a persones i com a ciutadans a l'exterior de les escoles i els instituts o, si es prefereix i en altres paraules, entendre que el coneixement que cadascun de nosaltres va construint, com a estudiant, a l'escola, no és sinó un instrument per a mirar de comprendre i d'actuar amb criteris de raó en el món que ens envolta o, com assenyalava abans, en els diferents mons i contextos en què ens movem –i ens mourem– al llarg de la vida. Com a docents, se'ns demana que tractem d'ensenyar

gradador, ètic i reflexiu que comporta parlar de capacitats com ara utilitzar eines de comunicació d'una manera interactiva, interactuar en grups heterogenis o actuar amb autonomia. També implica una visió de l'avaluació

Implica una visió de l'avaluació com a contínua i qualitativa, interdisciplinària i centrada en la integració de coneixements, actituds i habilitats davant d'un problema o situació

com a contínua i qualitativa, interdisciplinària i centrada en la integració de coneixements, actituds i habilitats davant d'un problema o situació. Per tant, crec que el més important a hores d'ara, en introduir el llenguatge de les competències i parlar-ne, és convidar al debat sobre «què és realment significatiu» a l'hora d'educar els nostres estudiants perquè siguin lliures en i per a una societat que canvia a la velocitat de la llum.

No obstant això, també és cert que el concepte de competència pot ser (és) *reutilitzat* des del llenguatge més neoliberal en un sentit diferent del que fins ara he assenyalat. Eixes altres interpretacions plantegen que, enfront de la definició de competència

La idea bàsica? entendre que el coneixement que cadascun de nosaltres va construint, com a estudiant, a l'escola, no és sinó un instrument per a mirar de comprendre i d'actuar amb criteris de raó en el món que ens envolta

i avaluar, entre altres aspectes, la capacitat de l'estudiant d'utilitzar el coneixement per a viure i no solament per a aprovar, és a dir, que incidim més en el seu valor d'ús estratègic i quotidià que en el seu valor de canvi (puntualment i per mitjà d'un examen).

Jo entenc que la construcció i l'avaluació de competències fonamentals en els estudiants és una tasca col·laborativa del professorat que implica necessàriament una definició o un significat comú sobre el caràcter inte-

com la «capacitat de respondre de la manera més idònia i en el moment més oportú» proposen la de «capacitat de donar la (única) resposta eficaç en el moment correcte», de tal manera que la competència tindria un caràcter individual i tècnic, això és, estaria lliure de valors i d'ètiques, s'avaluaria per la seua eficàcia i podria ser dividida en segments de comportaments observables i mesurables... No els sona al vell discurs dels objectius operatius i a l'avaluació de «verdader o fals»?

L'ensenyament

avalua les capacitats de l'alumne per a resoldre els reptes que planteja la vida?

Carol Borràs

El darrer informe PISA –que oferia uns mals resultats per al conjunt de l'Estat en aspectes cabdals com la comprensió lectora– ha servit per a parar atenció seriosament a un dels problemes que fa temps que preocupa la comunitat educativa: realment estem ensenyant perquè els alumnes tinguin les eines necessàries per a ser crítics i desenvolupar-se en la vida? La nova legislació ha volgut donar-hi resposta introduint el concepte de competències bàsiques, però el debat està sobre la taula i, inevitablement, necessita la implicació de tots.

Íñigo Benítez Castaño

Inspector d'Educació

Hauria de fer-ho, però no ho fa. L'Administració educativa valenciana hauria de posar tot l'interés a preparar el professorat en noves didàctiques i en noves maneres de fer, a construir una escola democràtica i preparada per a afrontar els reptes del segle XXI.

L'escenari social actual demana canvis substancials en la formació dels futurs ciutadans i planteja reptes ineludibles a les escoles, al currículum, als processos d'ensenyament i aprenentatge i, per descomptat, als docents. Aquests canvis han de ser d'un calat tal que convé parlar de renovar la mirada, de reinventar l'escola. Les reformes parcials sense sentit global ja no són suficients.

L'interés no està en la quantitat d'informació que els alumnes reben, sinó en la qualitat d'aquesta: la capacitat per a entendre-la, processar-la, seleccionar-la, organitzar-la i transformar-la en coneixement; i també la capacitat d'aplicar-la a les diferents situacions en virtut dels valors i les intencions dels projectes personals o socials.

Josep Lluís Ribes Ros

Professor de Valencià a l'IES d'Almussafes

No ens enganyem. L'escola és una institució social i socialitzadora. Se li encomana que integre la diversitat d'individus en una dinàmica de funcionament col·lectiu i que garantisca la formació del futur sector laboral de manera que estiga altament preparat per a produir i competir.

Quan es diu que les institucions educatives han de focalitzar l'atenció en les competències bàsiques, s'està plantejant, una vegada més, que la transmissió de coneixements i informacions que s'hi fa estiga totalment supeditada al desenvolupament de la capacitat d'emprar-los i de generar-ne de nous. Des de l'aula i en les activitats extraescolars hem de connectar amb l'entorn i buscar la utilitat pràctica d'uns coneixements que s'han d'aprendre a través de la resolució de tasques, estimulants, així, la investigació, l'organització, la memòria, la comprensió i la comunicació.

Ferranda Martí

Revista *Futura*

Parlar de competències és un tema recurrent en l'àmbit educatiu i no resolt satisfactòriament a hores d'ara, però fóra injust declarar que a les aules no es treballen. El que no està tan clar és que es treballen aquelles que l'escola contemporània ha de proposar-se si pretén respondre a les exigències de la societat actual.

Algunes coses han de canviar perquè l'ensenyament per competències permeta a l'escola preparar per a viure i treballar en un context canviant, si el que volem de veres és que la formació i el coneixement siguin una eina al servei del desenvolupament i no un obstacle amb què ensopega una part de l'alumnat. No només caldrà substituir el model curricular actual que, amb l'organització temàtica i amb la inadequació d'alguns continguts, impedeix abordar el treball per competències, sinó que també caldrà apostar per una formació inicial i contínua del professorat centrada en l'ús d'aquestes per a transformar les aules i situar l'alumne i l'aprenentatge en el centre de l'educació.

Óscar Barberá

Director de l'Escola de Magisteri de la Universitat de València

Avaluar i qualificar són termes presos massa sovint com a sinònims. No són considerats mers actes accessoris de l'ofici docent, sinó aspectes poderosos de l'educació amb una gran influència en l'empresa completa d'ajudar i estimular els estudiants a aprendre.

La qualificació escolar no és més que un invent per a poder tractar d'una manera senzilla amb productes intel·lectuals complexos com la dedicació, la motivació, l'esforç i els pensaments dels estudiants, i ordenar-los en categories. A les categories se'ls assigna una lletra, una paraula o un número en el sistema educatiu. Dins del sistema, el docent manté una doble comesa, ajudar els estudiants a aprendre i comunicar a la societat quant d'aprenentatge s'ha assolit; cal conèixer les diferències entre ambdues responsabilitats i restaurar la primacia de la primera, que sempre ha de mantenir subordinada la segona.

SEGON CICLE de PRIMÀRIA

ÀREA DE VALENCIÀ

Micalet

Valencià: llengua
i literatura

nous
llibres

Calaixet

Quaderns de llengua

Canyamel

Lectura i comprensió lectora

Llibres de valencià com a segona llengua d'aprenentatge (L2)

nous
llibres

ÀREA DE CASTELLÀ

Tilde

Castellà: llengua
i literatura

nous
llibres

Mochila

Quaderns
de llengua castellana

Regaliz

Lectura i comprensió
lectora en castellà

Creix amb Bromera

ÀREA DE MATEMÀTIQUES

Capicua
Matemàtiques

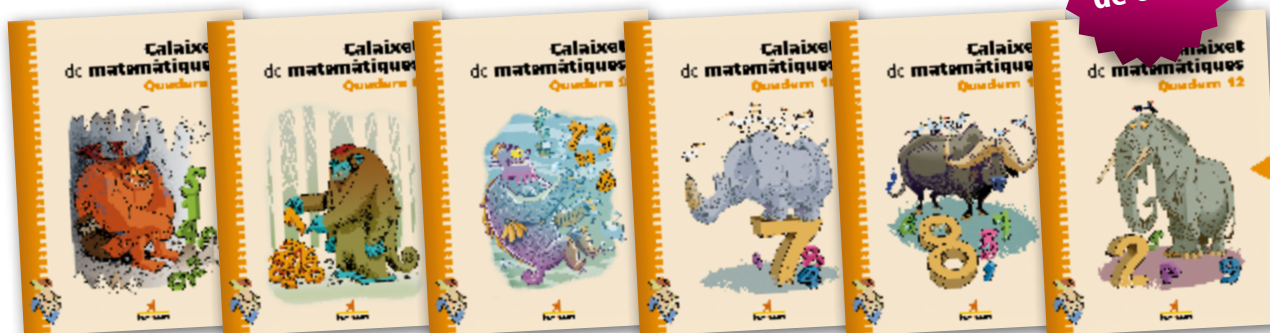

nous
llibres

Versió en Castellà
Capicúa,
Mochila de
matemáticas,
Natura
coedita
algar·bromera

Calaixet de Matemàtiques i Mochila de Matemáticas
Quaderns de matemàtiques

quaderns
de càlcul

ÀREA DE CONEIXEMENT DEL MEDI

Natura
Coneixement del medi natural,
social i cultural

nous
llibres

nova
col·lecció

Educar en competències.
Antoni Zabala, director d'«Aula
de Innovación Educativa»

Saber coses o saber fer coses

Marc Borràs

«Els coneixements no són l'objectiu, sinó un mitjà per millorar les competències d'una persona.» Així de categòric s'expressa Antoni Zabala, director de la revista *Aula de Innovación Educativa* i autor de nombrosos llibres i articles sobre educació. Al gener participà a les VIII Jornades Educatives de Cullera, organitzades per l'ajuntament, la Fundació Bro-mera i el Cefire d'Alzira sota el ben significatiu títol d'*Aprendre per a la vida*. Zabala està convençut que l'educació en competències hi pot ajudar. Perquè, a la vida, «l'important no és el que cadascú sap, sinó el que sap fer amb tot això que sap».

Una educació exemplar

No aprenem per a la vida, sinó per a l'escola. Això denunciava el cordovés Sèneca els primers anys de la nostra era. Vint segles després la situació és, si fa no fa, idèntica. N'hi ha qui ho anomena tradició. Antoni Zabala i d'altres en diuen persistència en l'error. «L'actual sistema educatiu prepara els alumnes per a aprovar els exàmens. El procés educatiu, especialment en Secundària, està orientat cap a la Universitat. I entenem que els que no hi arriben, han fracassat. És a dir, preparem universitaris en comptes de formar persones», sentència Zabala. L'educació en competències és una estratègia pedagògica que busca de subvertir aquest estat de coses. Perquè «el més important no és el que cadascú sap, sinó el que és capaç de fer amb el que sap». Pot semblar un embarbussament enginyós, però «es tracta d'una qüestió cabdal per saber viure, que, al capdavall,

és el que hauria d'ensenyar un bon sistema educatiu. Cal ensenyar conceptes, però sobretot les seves aplicacions. Cal explicar la teoria, però posant-la en pràctica. Cal, en definitiva, donar-los exemples més que no doctrines».

El més important no és el que
cadascú sap, sinó el que és capaç
de fer amb el que sap

Es nota que a Antoni Zabala li agraden els exemples. Els utilitza a dojo, en l'entrevista tant com en els molts articles que ha escrit per explicar i defensar la necessitat d'educar en competències. «És el més habitual. Quan algú t'explica alguna cosa gairebé sempre li dius: "posa-me'n un exemple". No és només un estratagema pedagògic ni és tampoc cap

casualitat: és que educar en competències significa posar més atenció als exemples que no a la teoria, ensinistrar però no *amaestrar*, exercitar els coneixements més que no atre-sorar-los.» Zabala entén l'escola com un gimnàs on s'hauria d'exercitar la intel·ligència.

L'escola gimnàs

De fet, *gymnasium* és el nom que reben els centres d'Educació Secundària de molts països, especialment els de tradició protestant, cosa que tampoc no és cap casualitat: «és que en el món anglosaxó predomina una visió aristotèlica de l'educació, que emfasitza el vessant pràctic, l'aplicació dels coneixements adquirits».

El concepte de *competència*, a més, naix en un context determinat: el del món laboral capitalista dels països on ha arrelat fortament un sistema polític de tradició liberal. És a dir, una altra vegada el món anglosaxó. «La qüestió de la competència aplicada a l'educació apareix primerament en l'àmbit laboral –reconeix Zabala–. D'alguna manera, fins ara, per saber si hom era un bon professional miraves els títols que tenia, la seva formació. Però s'hi va demostrar que el fet de tenir títols no garantia la professionalitat. Aleshores, es va canviar l'objecte d'interès: no analitzarem el que una persona sap, sinó el que és capaç de fer. És a dir, en què és competent.»

Aprendre per a la vida... laboral?

Precisament, aquesta estreta vinculació amb el món laboral és el que molts critiquen de l'educació en competències. Els sembla una supeditació excessiva a les directrius mercantilistes del capitalisme en ús. Antoni Zabala n'és plenament conscient, d'aquestes crítiques, i fins i tot les comprén. Però no s'es-tà de matisar que «no pot ser que gent que defensa models educatius clàssics s'escaroti davant els nefastos resultats de les proves PISA sense adonar-se que aquestes avaluacions propugnen la pràctica reflexiva i no la reflexió *tout court* que ells defensen».

Les proves PISA, les proves internacionals d'avaluació del sistema educatiu, «es fan en format competencial. I a Espanya no hi tenim èxit perquè ensenyem llengua, ensenyem lingüística, però poca comprensió lectora. El valor que atorguen les proves PISA a la part purament lingüística és només del 10%, l'altre noranta té a veure amb la comprensió lectora del text que s'analitza».

Es mostra, però, menys comprensiu quan la munició crítica es dispara des de l'altra riba ideològica, perquè «al cap i a la fi, el plantejament de l'educació en competències és fonamentalment liberal. Els plantejaments educatius internacionals, des de la OCDE fins a la UNESCO, són liberals. El problema és que, a casa nostra, en educació, lamentablement el que preval és el vessant ultraconservador».

Al darrere de tota aquesta discussió hi ha un vell conegut: el debat sobre la funció de l'escola. Zabala, però, la té ben definida: «el que interessa a una societat és formar persones que siguin competents i, per tant, que tinguin les habilitats i les estratègies per poder donar respostes als problemes que li plantejarà la seva vida». Vida, en el seu sentit més integrador, el que afecta l'àmbit social, familiar i professional».

Morfosintaxi del tango

Però, per què fa tant d'enrenou l'educació en competències? Dit senzillament, perquè educar en competències significa capgirar l'escola que hem heretat: «partiem, en l'edu-

cació tradicional, d'una idea tàcitament assumida: que aquell que sap, que té els coneixements, els sabrà aplicar. Però ara sabem que això no és necessàriament així».

I Zabala recorre a un –altre– exemple per ajudar a explicar-ho: «jo puc tenir un coneixement profund del tango –de la seva història, de la seva evolució– i, en canvi, ser un incompetent a l'hora de ballar-lo. Jo puc saber la *morfosintaxi* del tango, i això és important per saber si algú balla bé o no i, també, per aprendre a ballar-lo jo mateix. Quan parlem de competències estem interessant-nos per l'ús que jo en faig».

Vol dir això que els coneixements són prescindibles? En absolut. «Els coneixements són imprescindibles per ser competents, en qualsevol àmbit professional o social. La competència està lligada estretament als coneixements. Però no només això. Els coneixements són necessaris però no suficients: hi han d'estar també les habilitats i les actituds.»

Educació en competències significa posar més atenció als exemples que no a la teoria, ensinistrar però no *amaestrar*, exercitar els coneixements més que no atresorar-los

Viure sense el sintagma nominal

Aquests són els tres peus sobre els quals descansa l'educació en competències: «el coneixement, l'habilitat o el saber fer i l'actitud. I els tres són importants, per a totes les situacions de la vida, no només la professional. Una persona és més o menys competent en relació amb aquests tres components. Pot tenir un superàvit de coneixements, però un dèficit d'actitud o una insolvència en habilitats tècniques: aleshores aquesta persona és incompetent. Podríem dir que té una saviesa fracassada».

Hi ha un problema: «el temps d'escolarització és un temps determinat, les hores lectives són les que són. Per tant, tot no hi cap: hem de seleccionar. I això significa que algu-

nes coses cauen del currículum. I aleshores algú es pot demanar: i el binomi de Newton no l'hem d'ensenyar? I un altre et dirà que sense el sintagma nominal no es pot viure. Aquest, sens dubte, és un punt complicat que requerirà un ampli consens.»

Com girar una truita

Ara que tenim clars el *què* i el *per què* de l'educació en competències, és l'hora de demanar-se pel *com*. Què i com ha de fer un professor per incorporar l'aprenentatge de competències al seu dia a dia laboral? Zabala demana, en primer lloc, «tranquil·litat i bons aliments». No debades, «del que estem parlant és de girar la truita i això no es pot fer en quatre dies. El primer pas, en tot cas, és que els coneixements que ensenyem siguin funcionals, que els alumnes sàpiguen per a què serveixen. No val allò que ho memoritzi ara i quan sigui gran ja ho entendreà. Hem de partir de la pràctica cap a la teoria, i no a l'inrevés».

En qualsevol cas, la introducció d'aquest revolucionari *modus docendi* serà progressiva i, sobretot, fonamentada en les «bones pràctiques» educatives. «El sistema només avançarà a mesura que se'l formi. Perquè, entre d'altres coses, qui forma aquests professors? És difícil, perquè proporcionar-los teoria no serveix de molt. El que hem de fer és donar suport, que aquells que fan bones pràctiques ensenyin els altres».

I fer costat a les bones pràctiques educatives requereix, ineludiblement, una estimulació i un suport professionals. Zabala estableix un paral·lelisme: «de la mateixa manera que el sistema de salut no funcionaria si els millors cirurgians haguessin de sortir dels quiròfons, els millors mestres no haurien de sortir de classe, com s'esdevé ara, que han de ser directors de centre, coordinadors d'estudis, professors associats a la Universitat o als CEFIRE per obtenir reconeixement, professional i crematístic».

I Antoni Zabala adopta un to admonitori per concloure i reblar aquesta idea i, en general, la seua proposta: «no podem permetre que els millors professors abandonin l'àmbit escolar. La salut del nostre sistema social se'n ressentiria».

La teua recomanació

TXT t'ofereix aquest espai perquè pugues recomanar llibres, pel·lícules, obres de teatre... que t'hagen resultat interessants per la seua relació amb l'educació i l'ensenyament. Si trobes algun llibre que creus que els teus companys de professió no s'haurien de perdre, conta'ns-ho per correu electrònic a txt@bromera.com o per correu postal a Revista TXT (Apt. de Correus 147, 46600 Alzira) indicant «Recomanació» en el sobre. Juntament amb el text en què ens expliques per què t'ha agradat (2.000 caràcters aprox.), cal que adjuntes una fotografia de carnet i les dades personals (nom, cognoms, centre educatiu on treballes, adreça i telèfon). Si vols recomanar una pel·lícula, una cançó, una exposició..., envia'ns un text que no supere els 500 caràcters. Els autors de les recomanacions publicades rebran un llibre de Bromera com a obsequi.

Cristina Soto Cócera,
Professora d'Educació Infantil del CEIP Mare de Déu dels Xics de la Font de la Figuera
ens recomana el llibre

Aprender i ensenyar a l'educació infantil,
d'Eulàlia Bassedas, Teresa Huguet
i Isabel Solé.
394 pàgs.
Editorial Graó, 1996.

És un autèntic manual de supervivència
i primers auxilis per als professionals
d'aquesta etapa educativa

L'Educació Infantil com a etapa inicial del procés educatiu és de vital importància per al desenvolupament del procés d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta etapa és sens dubte un pilar bàsic de l'educació.

El llibre *Aprender i ensenyar a l'educació infantil* és un autèntic manual de supervivència i primers auxilis per als professionals d'aquesta etapa educativa.

Eulàlia Bassedas, Teresa Huguet i Isabel Solé expliquen, des d'una perspectiva constructivista, aspectes fonamentals de l'ensenyament durant els primers sis anys de vida,

i estableixen les característiques més rellevants dels dos cicles educatius que integren l'etapa.

Els aspectes tractats són, entre altres, les bases psicopedagògiques sobre les quals se sustenta l'aprenentatge, el currículum, l'organització i la planificació del procés educatiu, la seua concreció en la pràctica diària, l'avaluació, el treball en equip, els projectes compartits, la participació de la família, l'avaluació... A més a més, hi ha un resum de les idees que cal retenir en cadascun dels temes treballats i la proposta de bibliografia corresponent, per tal d'ampliar aspectes puntuals. Els temes estan tractats d'una manera didàctica i amena, i donen una visió molt real de la situació educativa de 0 a 6 anys.

Finalment, els annexos sobre la pràctica educativa en aquests primers anys són una bona ajuda per als que s'inicien en aquesta tasca i també una mostra de punts de vista diferents quant a l'organització, l'aplicació de pautes d'actuació, la posada en marxa d'experiències, etc. per als professionals que ja fa un temps que treballen en l'Educació Infantil i, fins i tot, per als professors d'altres etapes educatives, ja que els permet conèixer fil per randa l'Educació Infantil.

Realment i des de la meua experiència i opinió, és una obra *mestra* per a *mestres*: és important per als professionals de l'educació, dóna molts coneixements, aporta experiències diverses, i és imprescindible i magistral.

Esperança Costa Mateu, del CEIP Miguel Hernández de Riola, ens recomana la pel·lícula *Cadena de favores*

Aquesta pel·lícula conta la història d'un xiquet que, gràcies a un treball de classe, inicia una cadena de favors que canvia la vida de centenars de persones arreu del seu país, sense que ell en siga conscient. Lluny de caure en l'aspecte sensibler i fàcil de l'argument, es tracta d'un drama tendre i reflexiu, amb tres actors esplèndids que donen el millor de si mateixos. Una visió realista del que cadascú pot fer pels altres si s'ho proposa. Una autèntica lliçó de valors, els que els mestres poden ensenyar i els que podem desenvolupar personalment des de la infància.

flauta

Flauta en concert

- ✿ Per a perfeccionar la tècnica de la flauta i per a acostar-nos a diverses obres de la història de la música.
- ✿ Estructurat en blocs: música clàssica, pop, de cine i tradicional d'arreu del món.

Piccolo flauta 1 i Piccolo flauta 2

- ✿ Reculls de cançons valencianes i exercicis ordenats d'una manera progressiva.
- ✿ El mètode arriba a l'octava.
- ✿ Permet el treball del cant, la lectura musical i la interpretació amb la flauta.

per a escriure

lectoescriptura musical

Andantino

- ✿ Quaderns estructurats en unitats didàctiques.
- ✿ Formació en la lectura i escriptura musical i en aspectes del ritme, l'entonació, l'educació vocal i auditiva.
- ✿ Amb cançons populars valencianes, activitats de lectura rítmica i melòdica, i activitats de creativitat i escriptura.
- ✿ Per al professorat, la Guia didàctica i el CD de Recursos Sonors amb els acompanyaments de les cançons.

Per als sis cursos de Primària

ESO i Batxillerat

materials educatius per al curs

08 | 09

projecte **ONA**
Valencià: Llengua i Literatura

Valencià Pràctic

Estudi del valencià
com a segona llengua

CALAIX
Pràctiques de Llengua
i Literatura

Recordeu que també disposeu
d'altres materials complementaris,
com **BENVINGUTS**, i d'altres
per a les **OPTATIVES D'ESO**.

novetat
curs
09 | 10

novetat
per a
aquest
curs

Batec

Batxillerat
Valencià, llengua i literatura

materials educatius
per a l'escola valenciana
bromera.txt

